

In memoriam

Branka Brujić

(Zagreb, 1931. – Zagreb, 2020.)

Kroz uske hodnike tijesne zagrebačke četverokatnice u Lepušićevoj 6, ponad prašnjavih se Heideggerovih, Schelerovih ili Marcuseovih knjiga uzdizao dim cigarete, svjedočanstvo duha koji ne miruje. Branka Brujić pripadala je skupini filozofa Fakulteta političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu koji su, uz Katedru za političku teoriju i filozofiju, predavali i zasebne filozofijske predmete na Fakultetu na kojem je filozofija bila dominantan dio studija. U nizu značajnih filozofa iz Lepušićeve od 1960-ih do 1990-ih godina, od Vanje Sutlića, Ante Pažanina, Borisa Hudoletnjaka, Zvonka Posavca, Ivana Prpića, Davora Rodina, Hotimira Burgera, Gorana Gretića i dr., ali i onih koji su iz istog razdoblja s diplomom i/ili doktoratom politologije čuvali snažnu filozofijsku tradiciju, od Milana Galovića, Žarka Puhovskog, Dragana Lalovića, Damira Barbarića, Žarka Paića i drugih, rad Branke Brujić samo je izuzetak u ovome jedinstvenom pravilu. Nerazdvojjivost pogleda Politologije i Filozofskog zrcalio je odraz jednoga vremena s istim nastojanjem – filozofija mora ustrajati na promjeni svijeta i zato je ona, neovisno o filozofijsko-povijesnom naslijeđu čija je svijest uvjetuje, uvijek u bitnome suvremena. S diplomom filozofije zagrebačkog Filozofskog fakulteta te s doktoratom *Kritička teorija društva H. Marcusea i povijesno mišljenje*, koji je obranila na Fakultetu političkih nauka 1973., Brujić je, nakon rada u gimnaziji (1957. – 1961.), od osnutka Fakulteta 1962. do umirovljenja 2001. godine predavala (od 1986. kao redovna profesorica) filozofsku antropologiju i etiku.

Bila je članica Hrvatskoga filozofskog društva i njegova predsjednica od 1985. do 1987. godine, članica Hrvatskoga politološkog društva, Međunarodnoga društva Max Scheler te članica savjeta časopisa *Filozofska istraživanja*, *Synthesis philosophica* i *Prolegomena*. Kao stipendistica Zaklade Alexandra von Humboldta 1976./1977., boravila je na Sveučilištu u Kölnu (kod profesora Karl-Heinza Volkman-Schlucka) i 1988. na Sveučilištu Johannes Gutenberg u Mainzu (kod profesora Richarda Wissera), zbog čega je bila i članica Kluba hrvatskih humboldtovaca. Uz mnogobrojne radove koje je objavila u raznim časopisima, dajući im prednost pred knjigama, pridonijela je i prevođenjem te pogovorima Marcuseovim kapitalnim studijama *Kraj utopije / Esej o oslobođenju* (Zagreb 1978.), *Hegelova ontologija i teorija povijesnosti* (Sarajevo 1981.) i *Čovjek jedne dimenzije* (Sarajevo 1989.).

Bili smo generacija koja je dolazila u godini kada je prof. Brujić odlazila, no još je dovoljno ostajala da je pored znalačkoga filozofskog erosa i britkog kriticizma ostao upamćen duh njezine iznimne mirnoće i susretljivosti. Kantovi, Hegelovi, Marxovi, Heideggerovi, Schelerovi, Axelosovi i Marcuseovi filozofski dometi kojima se pretežno bavila nisu bili jedini nastavni program. Još i više bila je riječ o razvoju kritičkoga, ali i aktivnoga revolucionirajućeg mišljenja ponad gotovih, pripremljenih filozofskih sistema i zasada. Vidljivo je to već u njezinu članku »Marx i prevladavanje filozofije«, ¹ u kojem je iz *Ranih radova* izričito argumentirano izvela kako u Marxa nije riječ o prevladavanju Hegelove filozofije, nego o prevladavanju filozofije kao filozofije. Brujić je znala da 11. teza o Feuerbachu nije usmjerena samo kraju filozofije duha nego i kraju filozofije same jer ako su »dosad filozofi svijet samo različito tumačili« na nama je da ga izmijenimo, a to znači da mi nismo više filozofi (ne oni staroga kova koji počivamo na od zbiljnosti udaljenome duhu), nego oni koji polazimo od društvene svijesti, oni koji filozofiramo »odozdo«. Zato je već sljedeće godine, posljedicom studentskih nemira 1968., argumentirala o presudnoj studentskoj revolucionarnosti, što je svjedočilo njezinu intelektualnom naporu o suvremenosti filozofije kojoj je revolucionarna '68. otključala vrata.

Na tragu vidljiva utjecaja njezina izravnoga, no ne i jedinoga intelektualnog utočišta, Vanje Sutlića, preko kojega revoluciju i egzistenciju razumijeva kroz praksu rada, a suprotstavljajući se Lukácsevu stavu da jedino proletarijat ima revolucionarni rafinman, Brujić naglašava revolucionarnu ulogu studenata pojašnjavajući je na sljedeći način. Očito je da u Lukácsa i drugih marksista studenti ne igraju nikakvu ulogu, no sveučilište je u suvremenom svijetu i samo uklopljeno u specijalizaciju rada. Međutim,

»... sveučilište je i utočište upućenosti ljudske misli na smisao cjeline svijeta, na ishodište njegove svjetovne artikulacije i na svjetovanje svijeta uopće, upućenosti koja se disciplinarno poklapa s filozofijom, a bliska je – u više ili manje strogoj provedbi – svim područjima duhovnog stvaralaštva.«²

Drugim riječima, biti student, osobito politologije ili filozofije, ne znači samo studirati u kapitalistički određenoj specijalizirajućoj podjeli rada i zanimanja nego i sudjelovati u svijesti o cjelini bivstvovanja, što je za Brujić uglavljeno u ranim Marxovim argumentima da su sve socijalne kategorije utemeljene promišljanjem totaliteta. Jedino se tako studenti obrazuju za svijest o cjelini bivstvovanja, a nasuprot specijalizirajućemu postvarenju logike rada jer

»... sveza studenata i revolucije, kako je ovdje sugeriramo, pretpostavlja da su univerziteti još uvijek temeljne ustanove suvremenih društava koje čuvaju i razvijaju mišljenje upućeno na cjelinu svijeta i njegovu utemeljenost.«³

Možda i zato iz njezina vidokruga u radu »Ethos znanstveno-tehničkog svijeta i ideja čovjeka u misli Maxa Schelera« izranja pojam ethosa mišljen upravo iz Schelerove »ljubavne« perspektive jer zabluda je, zapisala je Brujić, »kad čovjek umišlja da putem jednoga određenog, a to će reći ograničenog načina znanja, može postati gospodarom prirode«.⁴ Unatoč njegovu znanstvenom i kulturnom proizvođenju, čovjekovo ovladavanje onim Hegelovim drugobitkom – prirodom – ipak nije dominirajuće, već prijateljsko, iz čega se rađa jedan osviješteni ekologizam.

Iznimnim, kako ljudskim tako i profesionalnim rafinmanom, Branka Brujić živjela je svoju filozofiju, a to je značilo da ni jedna izgovorena riječ nije pro-

turječila mišljevinu jer jedino se tako život u svijetu može braniti mišljenjem u filozofiji, jedino je tako filozofija ujedno i filozofija svijeta. Bit suvremenosti koja zahtijeva osjećanje svojega vremena i dužnost zovu ethosa i erosa trajan je залог koji nam je filozofkinja ostavila, a naša je zadaća, unatoč nepovoljnim okolnostima, očuvati duhovni teren koji će novim generacijama pripremiti njegovo prihvaćanje.

Goran Sunajko

¹ Branka Brujić, »Marx i prevladavanje filozofije«, *Politička misao* 5 (1968) 4, str. 557–575.

² Branka Brujić, »Studenti i revolucija«, *Politička misao* 6 (1969) 4, str. 545–555, ovdje str. 549.

³ Ibid., str. 554.

⁴ Branka Brujić, »Ethos znanstveno-tehničkog svijeta i ideja čovjeka u misli Maxa Schele-
ra«, *Politička misao* 22 (1985) 3, str. 94–106,
ovdje 104.